

באבן המנוגעת, אינה מטמאה אלא אם נושא האבן ישב, אבל אם הוא עומד או מהלך — לא. (ומכאן שהרכוב כמהלך דמי, שלכן אין האבן גידונית לעולם כיושבת בחיקו אלא כאילו היא מהלכת).

דפים לד — לה

סח. מאלו מצוות הנשים פטורות ובאלו הן חייבות?

מצוות עשה שהזמן גרמן — נשים פטורות (שהוקשה כל התורה לתפלין ותפלין הוקשו לתלמוד תורה. ומאן דאמר תפלין מצות עשה שאין הזמן גרמא, למד פטור הנשים במצוות עשה שהזמן גרמן בבבלין אב ממצות ראייה, ומכך שבמצה והקהל [ולדעה אחת אף מצות שמחה] הוצרך הכתוב לחייבן, משמע שבכל שאר מצוות עשה שהזמן גרמן (פטורות), חוץ ממצה (שהוקשה לאזהרת חמץ) שמחה (כמפורש בכתוב. לדברי אביי אשה בעלה משמחה אבל היא עצמה אינה מצווה. אבל למסקנא מבוואר שלרבי יהודה צריך לומר שהאשה עצמה חייבת בשמחה. וכן דעת רבי זירא בר"ה (ו:)) והקהל (ככתוב) וקידוש היום (הקש זכור לשמור. כן אמר רבא בברכות כ: ואביי אמר שם שחייבות מדרבנן. אך כתבו עפ"י התוס' בסוגיתנו שאביי קיבל דברי רבא).

א. כתבו התוס' שמרש"י משמע שלדברי אביי אין הבעל חייב להעלות את אשתו לירושלים ברגל להאכילה שלמי שמחה. והם חולקים וסוברים שחייב.

הראב"ד (חגיגה א,א) פסק שאשה פטורה משמחה. ויש המצדדים שנקט כפרש"י שאין חיוב להאכילה שלמי שמחה כלל (ע' לחם משנה סם). ובדעת הרמב"ם, יש אומרים שפסק כאביי שאינה מחויבת בעצמה אלא בעלה חייב לשמחה (ע' בנושאי כלים סם). ויש אומרים שפסק שהאשה חייבת חובה עצמית בשמחה, וכפי מסקנת הסוגיא וכפשוטא דברייתא. (עפ"י לחם משנה — מעשה הקרבנות יד, יד; מנחת חינוך תפת, ת; זבח תודה — פ"ק חגיגה).

ב. מפשטות הגמרא (בר"ה ו:)) משמע שאשה פטורה מראיית פנים בעזרה. וכן כתבו התוס' (ריש חגיגה). ואולם בירושלמי איתא שחייבות בראיית פנים, בדומה להקהל, ואינן פטורות אלא מקרבן ראייה. ויש אומרים שגם הרמב"ם נוקט כן להלכה. (ע' דובב משרים ח"א קלד).

ג. תוספת שבת ויום טוב, אעפ"י שהיא מצות עשה שהזמן גרמא, נשים חייבות בה. (עפ"י סוכה כה, ר"ן וריטב"א שם. וי"מ שהכתוב גילה שאינה נחשבת מצוה שהזמן גרמא. ע' דברי יחזקאל מה).

ד. מצוות דרבנן שהזמן גרמן — יש אומרים שנשים פטורות מהן אם לא במקום שחייבון מפני סיבה מיוחדת, שכל שתקנו חכמים — כעין דאורייתא תקנו. (עפ"י תוס' פסחים קח: ועוד).

כל מצוות עשה שאין הזמן גרמן — נשים חייבות בהן כאנשים, מלבד בתלמוד תורה (כדלעיל כט) פריה ורבייה (וכבש"ה; פרה ורבה. ע' יבמות סה) ופדיון הבן (כדלעיל). [ולדעה אחת אף תפלין מצות עשה שאין הזמן גרמא היא ואעפ"כ נשים פטורות, שהוקשה מצות תפלין לתלמוד תורה]. לרבי יוחנן בן ברוקא, נשים מצוות בפריה ורבייה, ואין הלכה כדבריו (ע' יבמות סה).

א. מצות ציצית — כתבו הראשונים שמחלוקת תנאים היא, האם היא מצוה שהזמן גרמא, שאינה אלא ביום, אם לאו. ודין הנשים בה תלוי במחלוקת זו. (עתוס' ורמב"ן ועוד).

ב. קרבן פסח — נחלקו תנאים האם הנשים חייבות בו, אף על פי שהיא מצות עשה שהזמן גרמא, (במכסת נפשת), או רשות היא להן ולא חובה. (פסחים צא). והלכה כמאן דאמר חובה בפסח ראשון (רמב"ם — קרבן פסח א,א ה,ח).

ג. מצות כתיבת ספר תורה — מבואר מדברי הרמב"ם (ספר המצוות יח; וכ"מ בהלכות ס"ת ז) שנשים פטורות. וכן כתב בספר החינוך (תרי"ג), ונימק משום שאינן במצות לימוד. (וע' שאגת אריה לה; בית הלוי ח"א ו. ושם צידד שלדעת רש"י שמקיימים מצוה זו בקניית ספר ללא כתיבה, אפשר שהאשה מצווה במצוה זו.

ד. ספירת העומר — נקט הרמב"ן כאן בתוך דבריו שהרי זו מצות עשה שאין הזמן גרמה. (יש מבארים, משום שאין המצוה תלויה בזמן אלא בהבאת העומר, גם אם זו היתה בזמן אחר. ע' דברי יחזקאל — מה). והרמב"ם (תמידין ומוספין ז, כד) חולק וסובר שנשים פטורות. (וכן דעת החינוך — שו).

ה. הזכרת יציאת מצרים בנשים — מחלוקת אחרונים; לדעת המגן-אברהם (ע) חייבות. והשאגת-אריה (יג) כתב לפטור. (וע' שבט הלוי ח"ו יב).

וכן נחלקו דעות הראשונים אם נשים חייבות בסיפור יציאת מצרים מדין תורה או מדרבנן. (ע' בספר המצוות להרמב"ם — סוף העשין; החינוך כא; תוס' מגילה ד. פרי מגדים א"א תעט סק"ב; מנחת חינוך כא, י).

ו. פירוט השיטות בענין תפלין, האם היא מצות עשה שהזמן גרמה אם לאו, ודין הנשים; דינם בעליה לרגל ותקיעה בראש השנה — נתבאר בעירובין זה-צו.

מצוות לא תעשה, בין שהזמן גרמן בין שאין הזמן גרמן — חייבות (איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם... — השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה), חוץ מבל תקיף (לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך — כל שאינו בהשחתה אינו בהקפה), ובל תשחית (גזרה שוה פאת פאת מבני אהרן. וגם סברא היא, שהרי אין להן זקן. ועוד, מכך ששינה הכתוב לדבר בלשון יחיד, זקנך). (ובכהנים) בל תטמא למתים (אמר אל הכהנים בני אהרן... לנפש לא יטמא בעמיו — ולא בנות אהרן). ולדברי איסי, אף מאיסור קרחה על המת נשים פטורות. (בנים אתם... ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת — ולא בנות).

א. יש אומרים שהאשה אסורה להקיף פאת ראש האיש, ואפילו הוא קטן. ויש מתירים. וכן בהשחתת זקן האיש נחלקו הדעות. ויש אומרים שבוה אסור מדרבנן לכל הדעות. (ע' יו"ד קפ"ו, יב).

ב. דבר שיש בו לאו וגם עשה שהזמן גרמה, כגון שביתת יום טוב — מדברי התוס' מבואר שהאשה חייבת ב'לאו' ופטורה ב'עשה'. (ודנו האם עשה אחר בכחו לדחות לאו זה, או שמא הואיל ויש עמו עשה, אעפ"י שאין האשה מצווה בו, הלאו אלים ואין עשה דוחהו). ואילו הרמב"ן נקט שחייבת בשניהם.

ג. 'בל תאחר' — נסתפק רבי זירא (בר"ה ו) האם האשה מוזהרת בלאו זה, אם לאו, מפני שאינה במצות ראיה. [יש אומרים שהספק אינו אלא בדברים התלויים ברגלים. עפ"י שפת אמת שם; משך חכמה מטות]. להלכה פסק הרמב"ם (מעשה הקרבנות יד) שהאשה חייבת בבל תאחר).

דינים נוספים הקיימים באיש ולא באשה — נתבארו בסוטה כג.

בכל שאר המשפטים שבתורה, שוה האשה לאיש. (אשר תשים לפניהם; והמית איש או אשה...).